

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää välttämättömän naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) tehokasta ja kunnianhimoista toimeenpanoa Suomessa. Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta on merkittävä ihmisoikeusongelma Suomessa, eikä Suomessa tule tyytyä direktiivin vähimmäistason mukaiseen toimeenpanoon, kuten työryhmä mietinnössään lähtee.

MLL korostaa, ettei direktiivin tavoitteet ovat tärkeitä hyvinvoinnin, turvallisuuden sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. MLL katsoo, että työryhmän ehdotukset ovat pääosin kannatettavia, mutta toimeenpanoa on vahvistettava vähimmäistasoa korkeammaksi.

MLL pitää työryhmän arviota pääosin perusteltuna. Suomessa on jo käytössä useita direktiivin tavoitteita tukevia rakenteita ja palveluita. Käytännön toteutuksessa on kuitenkin edelleen puutteita väkivallan tunnistamisessa, palveluihin pääsyssä, viranomaisten välisessä yhteistyössä sekä lasten ja nuorten erityisten tarpeiden huomioimisessa.

MLL korostaa, että direktiivin täytäntöönpanoa ei tule arvioida pelkästään lainsäädännön sisällön näkökulmasta vaan myös palvelujen ja ehkäisevien toimien resurssien riittävyys on huomioitava. Keskeistä on se, toteutuvatko uhrien oikeudet käytännössä ja onko väkivallan ehkäisy riittävällä tasolla. Väkivallan ehkäisyn, varhainen tunnistamisen, oikea-aikaisen tuen ja turvallisuuden varmistaminen voimavarojen riitättävyys on keskeisessä roolissa siinä, toteutuvatko direktiivin määräykset. Kansalliset ohjelmat, kuten Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelma ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma, on resursoitava riittävällä tavalla. Sote-järjestöjen

valtionavustukset puolitetaan kuluvalle hallituskaudella, mikä heikentää myös NKV-direktiivin toimeenpanoa Suomessa.

Väkivaltaan liittyvät yhteydenotot MLL:n auttavissa puhelin- ja verkkopalveluissa

MLL:n Lasten ja nuorten auttavissa puhelin ja verkkopalveluissa 639 yhteydenotossa käsiteltiin fyysisen, psyykkisen ja henkisen väkivallan kokemuksia vuonna 2025. Määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2020, ja väkivallan teemat ovat nousseet yhdeksi palvelun keskeisistä vakavista huolenaiheista. Aiheella palvelua lähestyvistä 70 % oli tyttöjä (2025). Eniten yhteydenottoja tuli 18–21-vuotiailta tytöiltä (36 %) ja seuraavaksi eniten 12–14-vuotiailta tytöiltä (24 %).

Lapset ja nuoret kertoivat lähiaikuisten käyttämästä väkivallasta: lyömisestä, uhkailusta sekä pelkoa herättävästä raivoamisesta. Osa kertoi jääneensä ilman riittävää huolenpitoa kotona. Väkivaltaa koettiin myös seurustelusuhteissa. Nuoret kertoivat henkisestä painostuksesta, kontrolloinnista ja fyysisestä väkivallasta. Joissain tapauksissa kumppani oli käyttäytynyt uhkaavasti tai väkivaltaisesti jo pitkään, mutta nuori ei ollut uskaltanut tai osannut irrottautua suhteesta. Yhteydenotoissa tuli esiin myös sijoitettujen lasten ja nuorten kokemuksia. Nuoret hakivat tukea niin perheväkivallan, laitotarjen kuin muiden lähiyhteisöjen aiheuttaman pelon ja epävarmuuden vuoksi.

Seksuaalista häirintää, ahdistelua ja seksuaaliväkivaltaa käsiteltiin vuonna 2025 yhteensä 235 yhteydenotossa. Aiheella lähestyvistä 77 % oli tyttöjä, joista 39 % oli 18–21-vuotiaita, seuraavaksi eniten yhteydenottoja tuli 15–17-vuotiailta tytöiltä (27 %). Häirintää koettiin koulussa, harrastuksissa, sekä vapaa-ajalla erilaisissa julkisissa tiloissa. Tekijöinä olivat sekä aikuiset että ikätoverit. Moni kertoi pelkäävänsä yksin olemista tuntemattomien aikuisten kanssa tai esimerkiksi koulumatkoja, joilla oli aiemmin koettu häirintää. Osassa yhteydenotoista kuvattiin vakavia seksuaaliväkivallan kokemuksia. Nuoret kertoivat pakotetuista tai suojaamattomista yhdynnöistä seurustelusuhteissa sekä tilanteista, joissa heidän rajansa ohitettiin, vaikka he olivat pyytäneet lopettamista.

Myös digitaalisissa ympäristöissä koettiin säännöllisesti ahdistelua. Nuoret kertoivat pyytämättä lähetetyistä seksuaalisista kuvista, painostuksesta lähettää alastonkuvia, kiristämisestä sekä tuntemattomien aikuisten seksuaalissävytteisistä viesteistä. Joissain tilanteissa tuttu nuori on vaatinut tai levittänyt omia intiimejä kuvia vastoin tahtoa

MLL:n Vanhempainpuhelimessa ja verkkopalveluissa osassa yhteydenotoissa kuuluu vanhempien välinen väkivalta ja lapseen kohdistuva väkivalta. Suurin osa yhteydenottajista on naisia (79 % yhteydenottajista vuonna 2025), joten palveluissamme kuuluu erityisesti naisten näkökulma.

Yhteydenotoissa, joissa esiin tulee vanhempien välinen väkivalta, kuuluu erityisesti henkinen väkivalta. Usea yhteydenottaja on kertonut puolison arvostelevan ja mitätöivän häntä ja hänen tapaansa olla lapsen kanssa ja hoitaa lasta. Yhteydenotoissa kuuluu raju riitely, huutaminen ja raivoaminen, puhumattomuus ja mykkäkoulu sekä yleinen turvaton ilmapiiri kotona toisen vanhemman räjähdysherkkyyden vuoksi. Vanhemmat kuvaavat myös syyllistämistä, haukkumista ja sitä, miten puoliso on puhunut hänestä ikävästi lapselle. Joissakin perheissä toisen vanhemman harjoittama henkinen väkivalta on näyttäytynyt puolison kontrollointina, pelotteluna ja normaalin elämän häiritsemisenä ja estämisenä. Joissakin yhteydenotoissa toisen vanhemman väkivaltaisuuden on kerrottu olleen vanhempien eron syy ja eron jälkeen vanhempien välien olevan hankalat tai täysin poikki, joka on hankaloittanut lapsen/lasten asioista sopimista. Entisen puolison taholta on myös saatettu kokea uhkaa ja elämän hankaloittamista eron jälkeenkin.

Vanhempainpuhelimen ja nettipalveluiden yhteydenotoissa käsitellään myös lapsen kaltoinkohtelua (9 % lapsiin liittyvistä yhteydenotoista vuonna 2025). Usein palveluihin on saatettu olla yhteydessä akuutissa tilanteessa, jossa vanhempi on menettänyt malttinsa, reagoinut lasta kohtaan voimakkaasti huutamalla tai käyttämällä fyysistä väkivaltaa. Joskus vanhempi on kertonut pelkäävänsä käyttävänsä väkivaltaa lasta kohtaan, mutta sitä ei ole vielä tapahtunut. Yhteydenotoissa on kuulunut myös yhteydenottajan huoli siitä, että lapsen toinen vanhempi kohtelee lasta kaltoin. Joskus eron jälkeisissä tilanteissa huoli lapsen oloista toisessa kodissa on aiheuttanut huolta. Yhteydenotoissa on noussut esiin myös lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu, kuten aikuisen lapseen kohdistama nimittely ja toistuva raivoaminen sekä aikuisen lapseen kohdistama kovakourainen kohtelu ja lapsen tarpeiden laiminlyönti.

Toisinaan myös muut aikuiset kuin lasten vanhemmat, ovat yhteydessä ja ovat huolissaan läheisen lapsen tilanteesta ja lapsen vanhempien välisestä väkivallasta tai lapseen kohdistuvasta väkivallasta ja pohtivat, miten voisivat olla avuksi lapselle ja perheelle.

Monissa yhteydenotoissa, joissa nousee esiin väkivalta, yhteydenottajat kokevat syyllisyyttä tilanteesta, kaipaavat ulkopuolista näkökulmaa tilanteeseen ja kaipaavat tietoa tuen ja avunsaantimahdollisuuksista. Useissa yhteydenotoissa yhteydenottajia huolettaa avun hakeminen ja sen mahdolliset seuraukset. Yhteydenottajia huolettaa mm. miten väkivaltainen puoliso suhtautuu avun hakemiseen, ovat epätietoisia siitä voiko apua hakea itsekseen ja pelkäävät lapsen/lasten menettämistä. Osalla yhteydenottajista on kokemus, että ovat yrittäneet hakea tilanteeseen apua, mutta tilannetta ei ole otettu todesta, yhteydenottajan kokemuksta on vähätelty tai apua ei ole saatu.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

MLL pitää työryhmän keskeisiä ehdotuksia pääosin kannatettavina ja direktiivin vähimmäisvelvoitteiden toteuttamisen kannalta tarpeellisina. Erityisen tärkeinä pidämme

asianomistajan suojelun tarpeen arvioinnin vahvistamista, tukipalveluihin ohjaamisen parantamista, lasten ja muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden aseman vahvistamista rikosprosessissa sekä Seri-tukikeskusten aseman turvaamista.

Direktiivin vähimmäistason näkökulmasta ehdotukset vastaavat muodollisesti niihin velvoitteisiin, jotka koskevat uhrien suojelua, riskinarviointia, tukipalveluihin ohjaamista sekä viranomaisten yhteistyötä. Ongelmana kuitenkin on, että edes direktiivin vähimmäistason toteuttamiseen ei ole riittäviä voimavaroja. MLL toteaa myös, että pelkkä vähimmäistason täyttäminen ei riitä turvaamaan väkivallan uhrien oikeuksien toteutumista käytännössä. Lainsäädäntömuutosten rinnalla tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäisiä toimintamalleja, moniammatillista yhteistyötä, viranomaisten koulutusta ja riittäviä resursseja.

Erityisesti lasten näkökulmasta on tärkeää, että väkivallan vaikutukset lapseen tunnistetaan riippumatta lapsen muodollisesta asemasta rikosprosessissa. Lisäksi riskinarvioinnin ja palveluihin ohjaamisen tulee muodostaa toimiva palveluketju, joka johtaa konkreettisiin suojelu- ja tukitoimiin.

MLL pitää tärkeänä, että direktiivin toimeenpanossa huomioidaan väkivallan ennaltaehkäisy. Väkivallan ehkäisyyn, varhaiseen tunnistamiseen, lasten ja nuorten turvataitoihin sekä viranomaisten osaamisen vahvistamiseen tulee panostaa, jotta direktiivin tavoitteet toteutuvat aidosti eikä toimeenpano jää ainoastaan vähimmäisvelvoitteiden muodolliseksi täyttämiseksi.

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

MLL kannattaa ehdotusta suojelutarpeen arvioinnin vahvistamisesta. Riskinarvioinnin tulee olla systemaattista, dokumentoitua ja johtaa konkreettisiin suojelu- ja tukitoimiin. Erityisen tärkeää on tunnistaa tilanteet, joissa perheessä on lapsia, vaikka lapset eivät olisi rikosprosessissa asianomistajan asemassa. Pelkkä arviointi ei riitä, vaan tunnistettujen riskien tulee johtaa oikea-aikaiseen ja riittävään suojeluun, apuun ja tukeen.

MLL korostaa, että lapsen turvallisuus ja tuen tarve tulee arvioida lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteessa. Arvioinnissa ja suojelutoimissa tulee huomioida myös:

- väkivallan toistuvuus,
- pakottava kontrolli,
- digitaalinen väkivalta,
- vainoaminen,
- lasten käyttäminen kontrollin välineenä,
- eron jälkeinen väkivalta.

MLL pitää tärkeänä moniammatillisen riskinarvioinnin kehittämistä ja valtakunnallisesti yhdenmukaisten toimintamallien vahvistamista sekä riittävien resurssien osoittamista niihin.

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

MLL kannattaa ehdotusta henkilötietojen levittämisen kriminalisoimisesta tilanteissa, joissa tarkoituksena on saattaa henkilö terveyttä vahingoittavan toiminnan kohteeksi. Myös lapset ja nuoret kohtaavat yhä enemmän verkossa tapahtuvaa häirintää, maalittamista, uhkailua ja muuta digitaalista väkivaltaa. Siksi on tärkeää, että lainsäädäntö tunnistaa teknologiavälitteisen väkivallan muodot nykyistä paremmin. MLL katsoo lisäksi, että jatkovalmistelussa tulee arvioida laajemmin digitaaliseen väkivaltaan liittyvän sääntelyn kehittämistä sekä vahvistaa lasten, nuorten ja naisten suoja verkkoympäristöissä.

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

MLL kannattaa ehdotusta. On tärkeää, että asianomistajan lapsen tai muun riippuvaisessa asemassa olevan henkilön erityinen suojelun tarve tunnustetaan riippumatta hänen muodollisesta asemastaan rikosprosessissa. Lapsi voi olla vakavasti väkivallan vaikutusten kohteena myös silloin, kun väkivalta ei kohdistu suoraan häneen. Perheväkivallan todistaminen vaarantaa lapsen turvallisuuden tunnetta, hyvinvointia ja kehitystä. Siksi lapsia tulee tarkastella väkivaltilanteissa aktiivisina oikeuksien haltijoina eikä ainoastaan sivullisina.

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

MLL kannattaa ehdotusta. MLL korostaa, että tukipalveluihin ohjaamisen tulee olla aktiivista ja automaattista. Palveluihin ohjaamisen tulee olla mahdollisimman sujuvaa ja matalan kynnyksen mukaista. Pelkkä yhteystietojen välittäminen ei kuitenkaan riitä, mikäli tukipalvelut eivät ole tosiasiallisesti saavutettavia.

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

MLL kannattaa ehdotusta. Seuranta- ja arviointitehtävän laajentaminen vahvistaa väkivallan vastaisen työn kokonaiskuvaa ja mahdollistaa paremman tiedontuotannon päätöksenteon tueksi. Tehtävän hoitamiseen tulee osoittaa riittävät resurssit yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

MLL kannattaa Seri-tukikeskusten lakisääteistämistä sekä palvelujen maksuttomuuden turvaamista. Palvelujen alueellinen saavutettavuus on kuitenkin varmistettava koko maassa. Lisäksi seksuaaliväkivaltaa kokeneille lapsille ja nuorille tulee turvata katkeamattomat hoito- ja tukipolut sekä riittävä psykososiaalinen tuki akuutin vaiheen jälkeen.

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

MLL kannattaa maksuttomuutta. Palveluiden maksuttomuus on olennaista, jotta kaikki uhrit voivat hakeutua tuen piiriin ilman taloudellisia esteitä.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

MLL korostaa, että väkivallan ehkäiseminen sekä väkivaltaan puuttuminen ja uhrien ja myös tekijöiden auttaminen ovat inhimillisesti ja taloudellisesti perusteltuja investointeja. Varhainen tunnistaminen, riittävät tukipalvelut ja tehokas riskinarviointi voivat vähentää merkittävästi väkivallasta aiheutuvia kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa, lastensuojelussa sekä oikeus- ja seuraamusjärjestelmässä.

MLL korostaa, että direktiivin velvoitteiden toteuttaminen edellyttää riittävää resursointia, mitä nyt ei valitettavasti olla tekemässä. Esimerkiksi Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelma ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma on resursoitava riittävällä tavalla.

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

Ehdotukset lisäävät viranomaisten yhteistyön merkitystä. MLL pitää tärkeänä, että poliisin, sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, koulujen, opiskeluhoollon sekä järjestöjen väliset vastuut ja toimintamallit määritellään selkeästi.

Viranomaisille tulee tarjota säännöllistä koulutusta muun muassa:

- naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhrien kohtaamisesta
- lasten kohtaamisesta väkivaltatilanteissa
- lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta
- digitaalisesta väkivallasta
- pakottavasta kontrollista
- kunniaan liittyvästä väkivallasta
- moniammatillisesta yhteistyöstä.

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Ehdotuksilla voidaan vahvistaa väkivallan uhrien asemaa, lisätä turvallisuutta ja ehkäistä väkivallan uusiutumista. Erityisen merkittäviä vaikutukset voivat olla lapsille ja nuorille. Lapsuudessa koettu tai todistettu väkivalta heikentää hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja oppimisedellytyksiä sekä lisää myöhempien ongelmien riskiä.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

MLL korostaa kasvatuksen, koulutuksen ja opiskeluhuollon merkitystä väkivallan ehkäisyssä.

Lasten ja nuorten tulee saada ikä- ja kehitystasolle sopivaa tietoa muun muassa:

- oikeuksista ja velvollisuuksista
- koskemattomuudesta
- turvallisista ihmissuhteista
- suostumuksesta
- digitaalisesta turvallisuudesta
- avun hakemisesta.

Koulujen, oppilaitosten ja opiskeluhuollon henkilöstön osaamista on vahvistettava, jotta väkivalta voidaan tunnistaa varhain ja nuoret ohjata oikea-aikaisen tuen piiriin. Lisäksi MLL pitää tärkeänä, että direktiivin toimeenpanossa huomioidaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, mukaan lukien vammaiset lapset, maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret, sateenkaarinuoret sekä kunniaan liittyvän väkivallan riskissä olevat lapset ja nuoret.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

Direktiivin edellyttämien vähimmäisvelvoitteiden toimeenpanoon ei ole varattu riittäviä resursseja, joten resurssien osoittaminen on direktiivin toimeenpanossa keskeistä.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

MLL katsoo, että ehdotukset vahvistavat perusoikeuksia, erityisesti oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja julkisen vallan velvollisuutta turvata lapsen oikeudet. MLL toteaa kuitenkin, että direktiivin toimeenpanoon ei ole varattu riittäviä voimavaroja.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

MLL pitää työryhmän mietintöä perusteellisena ja pääosin kannatettavana kokonaisuutena. Esitys vahvistaa väkivallan uhrien asemaa, riskinarviointia, palveluihin ohjaamista sekä seksuaaliväkivallan uhrien palvelujen saatavuutta. E erityisen tärkeinä MLL pitää lapsen aseman huomioimista rikosprosessissa sekä toimia, joilla pyritään ehkäisemään väkivallan uusiutumista. MLL toteaa kuitenkin, ettei se yhdy työryhmän näkemyksiin lapsirauharikosta koskevasta sääntelystä. Tätä käsitellään myöhemmässä kohdin lausuntoa.

MLL korostaa, että lainsäädäntömuutosten vaikutukset jäävät rajallisiksi ilman riittäviä resursseja, toimivia palveluketjuja ja viranomaisten osaamisen vahvistamista. Direktiivin tavoitteiden toteutuminen edellyttää käytännössä yhtenäisiä toimintamalleja, selkeitä vastuita sekä sujuvaa yhteistyötä poliisin, hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen välillä. Sote-järjestöillä on merkittävä rooli väkivallan ehkäisemisessä ja uhrien auttamisessa. Kuitenkin tällä hallituskaudella leikataan 50 prosenttia sote-järjestöjen valtionavustuksista (STEA-avustukset), mikä heikentää järjestöjen mahdollisuuksia myös tähän työhön.

MLL pitää tärkeänä, että toimeenpanon yhteydessä laaditaan valtakunnalliset ohjeet väkivallan tunnistamisesta, riskinarvioinnista, tiedonvaihdesta ja palveluihin ohjaamisesta. Lapsia ja nuoria koskeissa tilanteissa viranomaisten tulee tietää, miten toimia nopeasti, turvallisesti ja lapsen edun mukaisesti.

MLL korostaa myös koulujen, oppilaitosten, varhaiskasvatuksen ja opiskeluhuollon merkitystä väkivallan tunnistamisessa ja ehkäisyssä. Lasten ja nuorten arjessa toimivilla ammattilaisilla on usein ensimmäinen mahdollisuus havaita väkivaltaa, kaltoinkohtelua, digitaalista väkivaltaa tai seurusteluväkivaltaa. Tämän vuoksi heidän osaamistaan tulee vahvistaa osana direktiivin toimeenpanoa.

MLL pitää tärkeänä, että esityksen toimeenpanoa seurataan systemaattisesti myös lasten ja nuorten näkökulmasta. Seurannassa tulisi arvioida muun muassa sitä, paraneeko väkivallan tunnistaminen, nopeutuuko tuen saaminen ja vahvistuuko lasten sekä nuorten turvallisuus palveluissa ja arkiympäristöissä. Vaikutusten arvioinnissa tulee hyödyntää myös lasten ja nuorten kokemustietoa.

MLL korostaa lopuksi, että väkivallan ehkäisyssä tarvitaan rikosoikeudellisten keinojen rinnalla pitkäjänteistä ennaltaehkäisevää työtä. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevat palvelut, varhainen tuki, vanhemmuuden tukeminen sekä turvallisia ihmissuhteita vahvistava kasvatus ovat keskeinen osa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vähentämistä pitkällä aikavälillä. Tällä hallituskaudella päätetyt mittavat leikkaukset sote-järjestöjen avustuksiin sekä sote-palvelujen leikkaukset heikentävät väkivallan ennaltaehkäisyä.

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Yleistä

MLL katsoo, että naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäiseminen edellyttää direktiivin vähimmäisvelvoitteita kunnianhimoisempia toimia. Myös lasten näkökulma tulee huomioida nykyistä vahvemmin väkivallan ehkäisyssä, tunnistamisessa, palveluissa ja viranomaisyhteistyössä. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vaikutukset ulottuvat usein koko perheeseen ja voivat näkyä lasten psyykkisessä hyvinvoinnissa, turvallisuuden tunteessa, oppimisessa ja ihmissuhteissa vielä pitkälle aikuisuuteen asti. Tämän vuoksi lapset tulee tunnistaa paitsi väkivallan välittöminä myös välillisinä uhreina kaikissa palveluissa ja viranomaisprosesseissa.

MLL pitää tärkeänä moniammatillisen riskinarvioinnin ja turvallisuussuunnittelun kehittämistä valtakunnallisesti. Väkivallan uusiutumisen riskiä tulee arvioida systemaattisesti ja eri viranomaisten yhteistyössä myös tilanteissa, joissa rikosilmoitusta ei ole tehty. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten asemaan, digitaaliseen väkivaltaan, seurusteluväkivaltaan, pakottavaan kontrolliin sekä tilanteisiin, joissa lapsia käytetään väkivallan tai kontrollin välineenä.

MLL korostaa kasvatuksen, varhaiskasvatuksen, koulujen, oppilaitosten ja opiskeluhuollon sekä sosiaali- ja terveystalvelujen merkitystä väkivallan ehkäisyssä. Lasten ja nuorten tulee saada ikä- ja kehitystasolle sopivaa opetusta turvallisista ihmissuhteista, tunnetaidoista, koskemattomuudesta, suostumuksesta, digitaalisesta turvallisuudesta sekä avun hakemisesta. Samalla opetus-, kasvatusta- ja opiskeluhuollon henkilöstön osaamista väkivallan tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa tulee vahvistaa valtakunnallisesti.

MLL pitää tärkeänä, että lapsille, nuorille ja perheille suunnatut matalan kynnyksen palvelut, kriisituki sekä pitkäkestoinen psykososiaalinen tuki turvataan koko maassa. Palveluiden saatavuudessa on edelleen alueellisia eroja, jotka heikentävät lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin, kuten vammaisiin lapsiin, maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin, sateenkaarinuoriin sekä kunniaan liittyvän väkivallan riskissä oleviin lapsiin ja nuoriin.

Lisäksi MLL korostaa, että väkivallan ehkäisyn ja torjunnan onnistuminen edellyttää pitkäjänteistä rahoitusta, toimivia palveluketjuja sekä järjestöjen ja julkisten palveluiden tiivistä yhteistyötä. Järjestöillä on keskeinen rooli varhaisessa tuessa, vertaistoiminnassa, kriisiavussa ja erityistä tukea tarvitsevien tavoittamisessa. Järjestöjen valtionavustusten massiiviset leikkaukset vaarantavat tämän työn jatkuvuuden.

Työryhmän mietinnön luku 5.2 Lapsirauharikosta koskeva arviointi

Työryhmän arviointi sisältää useita perusteltuja rikosoikeusjärjestelmän systematiikkaan liittyviä huomioita, mutta lapsen oikeuksien näkökulmasta tarkasteltuna luku jää puutteelliseksi ja painotuksiltaan ongelmalliseksi. Arvioinnissa korostuvat rikosoikeusjärjestelmän sisäiset periaatteet, kustannukset ja prosessuaaliset haasteet, kun taas lapsen oikeus väkivallattomaan kasvuympäristöön ja väkivallan haittojen tunnistaminen jäävät toissijaiseen asemaan.

Lapsen asema jää rikoksen "sivustaseuraajaksi", vaikka tutkimustieto osoittaa hänen olevan väkivallan uhri

Työryhmän lähtökohtana näyttää olevan, että lapsen läsnäolo voidaan ottaa huomioon pääasiassa tekijän moitittavuutta lisäävänä olosuhteena. Lapsen altistuminen lähisuhdeväkivallalle ei ole pelkästään sivullisena olemista, vaan kyse on lapseen kohdistuvasta vakavasta haitasta. Kansainvälisesti on vakiintuneesti tunnustettu, että perheväkivallan näkeminen, kuuleminen tai sen vaikutusten kokeminen voi aiheuttaa lapselle pitkäkestoisia trauma-, terveys- ja kehityshaittoja. YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että myös perheväkivallan todistajaksi joutuvat lapset ovat väkivallan uhreja.

Työryhmän perusteluista puuttuu arvio siitä, täyttääkö nykyinen sääntely riittävästi lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan mukaisen velvoitteen suojella lasta kaikilta väkivallan muodoilta. Sen sijaan tarkastelu keskittyy siihen, voidaanko asia huomioida rangaistuksen mittaamisessa. Olisi perusteltua todeta, että lapsen läsnä ollessa tapahtuva lähisuhdeväkivalta kohdistuu tosiasiallisesti myös lapseen, eikä lapsen kokemaa vahinkoa voida pitää vain tekijän moitittavuutta lisäävänä oheisseikkana.

Rikosoikeudellisen systematiikan korostaminen ei saa syrjäyttää lapsen oikeuksia

Työryhmä pitää erilliskriminalisointia ongelmallisena, koska se poikkeaisi rikoslain tavanomaisesta systematiikasta. Tämä argumentti on lapsenoikeusnäkökulmasta ongelmallinen. Lainsäädäntöä ei tule arvioida vain sen perusteella, kuinka hyvin se sopii olemassa olevaan rakenteeseen, vaan sen perusteella, toteuttaako se perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat suojeluvelvoitteet. Rikoslaisissa on useita erityissäännöksiä, jotka on säädetty tiettyjen erityisen haavoittuvien ryhmien suojelemiseksi. Pelkkä poikkeaminen perinteisestä rikosoikeudellisesta systematiikasta ei siten voi muodostaa ratkaisevaa estettä, mikäli sääntelylle on painavat lapsen etuun perustuvat painavat syyt. Työryhmä ei myöskään arvioi tarkemmin Ruotsin lapsirauharikosta saatuja kokemuksia tai sitä, millä tavoin kyseinen sääntely on muuttanut lasten asemaa rikosprosessissa.

Lapsen kuulemiseen liittyviä haittoja korostetaan yksipuolisesti

Työryhmä pitää erilliskriminalisoinnin haittana sitä, että lapsia jouduttaisiin säännönmukaisemmin kuulemaan esitutkinnassa. Lapsen oikeuksien näkökulmasta ongelma ei ensisijaisesti ole lapsen kuuleminen, vaan kuulemisen toteuttamistapa. Lasten kuulemiseen liittyvien mahdollisten haittojen vähentämiseksi on jo olemassa erityisiä menettelyjä, kuten videokuulemiset, erityiskoulutetut kuulustelijat ja Barnahus-mallin mukaiset käytännöt.

Kustannusperustelut ovat lapsen oikeuksien näkökulmasta ongelmallisia ja puutteellisia

Työryhmä antaa merkittävän painoarvon erilliskriminalisoinnista aiheutuville kustannuksille.

Lapsen oikeuksien näkökulmasta tarkastelu jää kuitenkin yksipuoliseksi, koska siinä arvioidaan lähinnä rikosprosessin välittömiä kustannuksia.

Arvioinnista puuttuvat kokonaan:

- väkivalta-altistumisen aiheuttamat myöhemmät sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset,
- mielenterveyspalveluiden tarpeen kasvu,
- lastensuojelun kustannukset,
- koulunkäyntiin ja toimintakykyyn liittyvät haitat sekä
- väkivallan ylisukupolvisen siirtymisen kustannukset.

Lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmasta kustannusvertailu jää siten keskeneräiseksi ja puutteelliseksi.

Viittaus nykyiseen rangaistuksen mittaamiskäytäntöön on osin ongelmallinen

Työryhmä katsoo, että lapsen läsnäolo voidaan huomioida jo nykyisin rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaisessa rangaistuksen mittaamisessa. Keskeinen kysymys kuitenkin on, tapahtuuko näin käytännössä riittävän johdonmukaisesti. Luvussa ei esitetä empiiristä näyttöä siitä, kuinka lapsen läsnäolo tällä hetkellä huomioidaan rangaistuksessa, miten huomiointi vaikuttaa rangaistustasoon ja kuinka yhdenmukaista oikeuskäytäntö on. Jos käytäntö vaihtelee merkittävästi, pelkkä viittaus yleiseen mittaamissäännökseen ei välttämättä takaa lapsen oikeuksien tehokasta toteutumista. Työryhmä itsekin toteaa myöhemmin, että nimenomaisella sääntelyllä voisi olla merkitystä selkeyden, ennakoitavuuden ja yhtenäisen rangaistuskäytännön kannalta.

Lapsen edun ensisijaisuutta ei arvioida riittävästi

Merkittävin puute lapsenoikeusnäkökulmasta on se, että luvussa ei juuri arvioida lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaan lapsen etu on asetettava ensisijaiseksi harkintaperusteeksi kaikissa lapsia koskevissa toimissa. Työryhmän analyysissa ensisijaisiksi perusteiksi näyttävät nousevan rikoslain systematiikka, ultima ratio -periaate, prosessikustannukset ja viranomaistyön resurssit.

Sen sijaan lapselle aiheutuvan haitan vakavuus ja lapsen oikeus tehokkaaseen suojeluun jäävät arvioinnissa vähäisemmälle huomiolle.

Lopuksi

Työryhmän mietinnössä tunnistetaan lapsen läsnä ollessa tapahtuvan lähisuhdeväkivallan vahingollisuus, mutta sille ei anna tälle riittävää painoarvoa suhteessa rikosoikeudellisen järjestelmän sisäisiin näkökohtiin. Arvioinnista puuttuu perusteellinen lapsivaikutusten arviointi sekä analyysi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta.

Erilliskriminalisoinnin tai muun nimenomaisen sääntelyn tarvetta arvioidaan pääosin rikosoikeuden systematiikan, kustannusten ja prosessuaalisten seurausten näkökulmasta eikä ensisijaisesti sen perusteella, mitä lapsen oikeus tehokkaaseen suojeluun väkivaltaa vastaan edellyttää. Lapsen todistama lähisuhdeväkivalta tulisi tunnistaa nykyistä vahvemmin lapseen kohdistuvana väkivaltana, ja lainsäädännön kehittämisessä tulisi asettaa etusijalle lapsen edun, suojelun ja oikeusturvan toteutuminen.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry